

Onderzoeksplan Inwonersparticipatie

Aanleiding

Onderzoeksvragen

Normenkader

Aanpak en planning

Participatief onderzoek
BMT
Keuze onderwerp
Planning

Aanleiding

De interactie tussen de gemeente en de samenleving is de laatste jaren in beweging. Enerzijds nemen inwoners, organisaties en bedrijven steeds meer het initiatief om zaken in hun eigen leefomgeving zelf aan te pakken en te organiseren. Anderzijds worden inwoners en andere externe partijen steeds belangrijker als partners bij de vormgeving en uitvoering van het gemeentelijk beleid. In het raadsprogramma 2022-2026 'Toekomst voor Waalre' wordt de nadruk gelegd op inwonersparticipatie. De Rekenkamer wil onderzoeken hoe dit in de praktijk uitpakt.

Deze veranderende, initiatiefrijke samenleving verwacht immers een wendbare, flexibele en proactieve overheid die minder doet en waar mogelijk meer loslaat. Dit heeft gevolgen voor de rol van de raad, het college en de ambtelijke organisatie, en brengt nieuwe uitdagingen voor interactie en belangenafweging met zich mee. Het vormt een uitdaging om de juiste houding en werkwijze voor inwonersparticipatie te vinden.

De gemeente Waalre stelt momenteel een uitvoeringsprogramma op, dat handen en voeten moet geven aan de nota burgerparticipatie. We kiezen daarom voor een vernieuwende onderzoeksmethode, die recht doet aan de praktijk waarin Raad, College, ambtelijke organisatie en inwoners de komende periode met elkaar ervaringen op doen met vormen van participatie.

Dat houdt in dat er per jaar 1 a 2 dossiers worden onderzocht (op verschillende beleidsterreinen) en dat in de rapportage het accent ligt op leren en waar nodig bijstelling van beleid en/of praktijk. Daarbij willen we - gezien het onderwerp van het onderzoek- ook specifiek een rol geven aan inwoners en raadsleden om zowel het inwoners- als het raadspectief op inwonersparticipatie scherp te krijgen.

Onderzoeksvragen

Rekenkamer
Gemeente Waalre

Aanleiding

Onderzoeksvragen

Normenkader

Aanpak en planning

Participatief onderzoek
BMT
Keuze onderwerp
Planning

Centrale onderzoeksvraag

Welke doelen en uitgangspunten zijn er door de raad geformuleerd met betrekking tot inwonersparticipatie en hoe krijgt dit in praktijk vorm voor de spelers (inwoner, ambtelijk organisatie, college en raad):

- In hoeverre geeft de gemeente in haar participatieprocessen, de inwoner een stem en hoe wordt dit door de inwoner ervaren?
- Wat vraagt inwonerparticipatie van (mensen uit) de ambtelijke organisatie?
- Wat heeft het serieus nemen van inwonersparticipatie voor gevolgen voor college en raad?
- Welke verbeteringen zijn er m.b.t. bovenstaande mogelijk naar de toekomst?

Onderzoeksvragen over

1. Beleid

- * Wat is het beleid ten aanzien van inwonersparticipatie? Welke doelen en uitgangspunten heeft de gemeenteraad hiervoor geformuleerd?
- * Hoe zijn deze doelen en uitgangspunten door college en ambtelijke organisatie uitgewerkt tot interne richtlijnen voor de praktijk?
- * In hoeverre worden deze richtlijnen door college, raad en ambtelijke organisatie toegepast bij participatietrajecten?

2. Ervaring met inwonersparticipatie

- * Wat zien raadsleden, collegeleden, ambtelijk betrokkenen en bij participatie betrokken inwoners als knelpunten of dilemma's en succes- en faalfactoren van burgerparticipatie in Waalre?
- * Wat zijn –landelijk en lokaal gezien – kenmerken van effectieve inwonersparticipatie?

Onderzoeksvragen

Rekenkamer
Gemeente Waalre

Aanleiding

Onderzoeksvragen

Normenkader

Aanpak en planning

Participatief onderzoek
BMT
Keuze onderwerp
Planning

3. De keuze voor (de mate van) inwonersparticipatie

- * Waar is het besluit over de wijze van inwonersbetrokkenheid genomen, en past dat bij het uitgeschreven beleid?
- * Waren de keuzes voor de wijze van betrokkenheid van de inwoners bij iedereen (Raad, college, inwoners) bekend?
- * Was er bij deze gremia overeenstemming over de keuzes?
- * Zijn de randvoorwaarden en het speelveld duidelijk aangegeven?

4. De rol van de betrokken spelers in de praktijk

- * Zijn de rollen van de betrokkenen vooraf duidelijk gemaakt?
- * Hoe rolvast waren inwoners, Raad, College, organisatie in het proces van de inwonersparticipatie?
- * Is het gelukt alle groepen inwoners die bij dit een onderwerp een belang hebben te bereiken? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat heeft daarin goed gewerkt?

5. De invloed van inwonersparticipatie

- * Welk effect heeft de Inwonersparticipatie gehad op de besluitvorming en/of de uitvoering?
- * Hoe waarderen inwoners , Raad, College en organisatie de opbrengsten van de inwonersparticipatie in dit dossier? Zijn de eventuele verschillen in waardering te verklaren?

6. De conclusies en aanbevelingen

- * Welke conclusies kunnen worden getrokken uit de antwoorden op voorgaande vragen?
- * Welke aanbevelingen voor verbetering kunnen worden gedaan richting de verschillende gemeentelijke spelers als raad, college en ambtelijke organisatie en eventueel ook externe spelers?

Normenkader

Rekenkamer
Gemeente Waalre

Aanleiding

Onderzoeksvragen

Normenkader

Aanpak en planning

Participatief onderzoek
BMT
Keuze onderwerp
Planning

Normen voor de beoordeling van:

1. Beleid

- * Er is een helder, richtinggevend beleid ten aanzien van inwonersparticipatie in Waalre
- * In het beleid zijn duidelijke afspraken gemaakt over wanneer welke vorm en mate van inwonersparticipatie aan de orde is en rollen van de verschillende spelers zijn geëxpliciteerd (inwoners, ambtelijke organisatie, college en raad)
- * In het beleid zijn de (lokaal en landelijk) bewezen kenmerken van effectieve participatie meegenomen.

2. Ervaring met inwonersparticipatie

- * Voor dit onderdeel worden geen normen opgenomen.

3. De keuze voor (de mate van) inwonersparticipatie

- * Het proces waarlangs de inwonersbetrokkenheid wordt georganiseerd is in lijn met de geformuleerde uitgangspunten t.a.v. inwonersparticipatie.
- * Het participatieproces is goed uitgewerkt.
- * Het proces is gecommuniceerd met de verschillende betrokkenen en er is overeenstemming over de wijze waarop het participatieproces plaats zal vinden.
- * De kaders waarbinnen het participatieproces zich afspeelt (speelveld en randvoorwaarden) zijn helder geformuleerd en gedeeld met de betrokkenen.

Normenkader

Rekenkamer
Gemeente Waalre

Aanleiding

Onderzoeksvragen

Normenkader

Aanpak en planning

Participatief onderzoek
BMT
Keuze onderwerp
Planning

4. De rol van de betrokken spelers in de praktijk

- * De verschillende rollen van de betrokkenen zijn goed uitgewerkt.
- * De inwoners, Raad, het college en de ambtelijke organisatie speelden allen de -vooraf gedefinieerde rol in het proces van de inwonersparticipatie?
- * Alle betrokken partijen die belang hebben bij het onderwerp zijn bereikt en hebben een afweging gemaakt om wel/niet mee te doen aan het participatieproces.

5. Invloed van de inwonersparticipatie

- * De inwonersparticipatie heeft, conform het vooraf opgestelde proces, invloed gehad op de besluitvorming en of uitvoering.
- * De verschillende partijen zijn tevreden over de mate waarin het traject invloed heeft gehad.
- * De verschillende partijen voelen zich gezien en gehoord, ongeacht de uiteindelijke uitkomst.

6. De conclusies en aanbevelingen

- * Over dit onderdeel worden geen normen opgenomen.

Aanpak

Aanleiding

Onderzoeksvragen

Normenkader

Aanpak en planning

Participatief onderzoek

BMT

Keuze onderwerp

Planning

Participatief onderzoek

Een onderwerp als inwonersparticipatie vraagt om een participatieve aanpak van het onderzoek. De werkwijze en uitvoering van dit onderzoek is anders dan de rekenkamer gewoon is.

1. Het onderzoek start met een literatuuronderzoek, waarbij stilgestaan wordt bij de beleidsstukken en -ontwikkelingen op het gebied van inwonersparticipatie
2. Op basis van onderzoek stelt de rekenkamer succes en faalfactoren vast voor succesvolle inwonersparticipatietrajecten. Die landen in een analysekader.
3. Vervolgens volgt de Rekenkamer in anderhalf jaar tijd maximaal vier participatie-trajecten.
4. Om maximaal zicht te krijgen op het inwonersperspectief op de participatie, betreft de Rekenkamer een groep inwoners. Zij vormen het Beschouw- en meedenkteam (BMT).
5. De Rekenkamer organiseert leersessies met de raad (na besluitvorming) om met hen samen hun rol in het inwonersparticipatie proces te evalueren. Op die manier wordt ook bij de raad een lerend proces op gang gebracht.

Beschouw en Meedenkteam 1/2

Rekenkamer
Gemeente Waalre

Aanleiding

Onderzoeksvragen

Normenkader

Aanpak en planning

Participatief onderzoek

BMT

Keuze onderwerp

Planning

Wat is het doel van het BMT?

Doel van het BMT is de inwoners daadwerkelijk een stem te geven over de wijze waarop inwoners-participatie vorm is uitgevoerd. Zij draagt bij aan een veilige leeromgeving om de verschillende partijen in staat te stellen om op een steeds betere manier inwonerparticipatie vorm te geven.

Hoe werkt het BMT?

- Met de (beoogd) leden van het BMT houden we (in fase 3 van het onderzoek) een sessie waarin zij input krijgen vanuit het literatuuronderzoek en de succes- en faalfactoren die daaruit naar voren zijn gekomen. Deze studie leidt tot een geobjectiveerd analysekader aan de hand waarvan de BMT-leden de participatieprocessen kunnen beoordelen.
- Samen met het BMT bezoekt de Rekenkamer zoveel mogelijk interactie-momenten tussen gemeente en inwoners.
- Tijdens participatie-bijeenkomsten en processen zijn BMT leden stille krachten. Ze participeren niet en mogen het proces dat plaatsvindt ook niet beïnvloeden.
- Betrokken ambtenaren worden gevraagd om de BMT leden op dezelfde wijze te informeren als ze dit doen bij de inwoners die ze willen betrekken.
- Ieder BMT-lid vult bij interactiemomenten het analysekader in en deze worden verzameld door de rekenkamer.
- Een week na de inwonersbijeenkomst volgt een gezamenlijke evaluatie-sessie. De ingevulde analysekaders vormen de input voor deze sessie. Vooraf worden de bevindingen gedeeld met de ambtenaar en eventueel een collega.
- Het vertrouwelijke karakter van het BMT is randvoorwaardelijk aan het succes van het BMT. Dit betekent dat alle informatie die lopende het traject met elkaar gedeeld wordt vertrouwelijk wordt behandeld.

Beschouw en Meedenkteam 2/2

Rekenkamer
Gemeente Waalre

Aanleiding

Onderzoeksvragen

Normenkader

Aanpak en planning

Participatief onderzoek

BMT

Keuze onderwerp

Planning

Totstandkoming Analyse kader

- Uit bestaande (wetenschappelijke) publicaties (Movisie, RIVM, VNG, TNO) halen we de faal- en succesfactoren voor goede inwonersparticipatie.
- Deze bevindingen verwerkt de rekenkamer in een checklist aan de hand waarvan het BMT bijeenkomsten ‘beoordeelt’ op effectieve participatie.
- Tussentijds houdt de rekenkamer evaluatiemomenten met het BMT en (een afvaardiging?) van de participanten om het proces met elkaar nog eens door te spreken.

Wie zitten in het BMT

In het BMT zitten inwoners van Waalre. Hierbij zijn een paar uitgangspunten van belang.

- Het BMT heeft een diverse samenstelling (jong/oud, inwoner Aalst/Waalre, man/vrouw, semi-professioneel betrokken bij het onderwerp/een leek op het gebied van inwonersparticipatie).
- Er zitten geen raadsleden in het BMT.
- De leden hebben een brede interesse
- De leden willen graag een bijdrage leveren aan een lerend proces
- De leden onderstrepen de vertrouwelijkheid binnen het BMT.

Om een diversiteit te borgen, kiest de rekenkamer ervoor om te werken met een wat grotere pool mensen die de participatietrajecten volgen. Deze groep heeft een gezamenlijke kick off en werksessie. Hierna splitst de groep en volgen verschillende leden, verschillende trajecten. Hierdoor vermindert de tijdsinvestering en dit brengt de drempel om in te stappen omlaag.

Keuze onderwerpen/casussen

Aanleiding

Onderzoeksvragen

Normenkader

Aanpak en planning

- De rekenkamer stemt af met de ambtelijke organisatie welke onderwerpen zich de komende twee jaar lenen voor het meekijken op het participatieproces.
- De rekenkamer streeft ernaar dat er participatieprocessen worden gevolgd van verschillende domeinen/sectoren (ruimtelijk, sociaal, veiligheid, publieke dienstverlening)
- De rekenkamer streeft ernaar dat processen van verschillende portefeuillehouders worden gevolgd.
- De rekenkamer pakt zowel meer praktische onderwerpen, als meer beleidsmatige participatieprocessen bij de kop.

Participatief onderzoek

BMT

Keuze onderwerp

Planning

Aanpak en Planning

Aanleiding

Onderzoeksvragen

Normenkader

Aanpak en planning

Participatief onderzoek
BMT
Keuze onderwerp
Planning

FASE I Voorbereiding en start onderzoek

- ❖ Verzenden onderzoeksplan naar college, raad en MT ter informatie.
- ❖ Startgesprek met MT. Doorspreken onderzoeksopzet en selectie 3 a 4 participatieprocessen die dit- of komend jaar starten.
- ❖ Startgesprek met ambtelijk contactpersonen voor het onderzoek.
- ❖ Werving en selectie van leden voor het **Beschouw- en Meedenkteam (BMT)**.

Juni / sept 2023

FASE II Documentanalyse

- ❖ Vaststellen definities inwonersparticipatie.
- ❖ Schriftelijke bronnen in kaart brengen die weergeven wat is afgesproken rondom inwonersparticipatie.
- ❖ Verzamelen in literatuur (MOVISIE, RIVM, TNO, VNG etc.) van kenmerken van effectieve inwonersparticipatie (succes en faalfactoren).

juli – sep 2023

FASE III Ophaalsessies

- ❖ Sessie met ambtenaren rond:
 - Terugkoppeling documentanalyse.
 - Nadere aanvulling van succes en faalfactoren m.b.t. inwonersparticipatie
 - Aanvullingen op gevonden kaders, afspraken en werkwijzen.
- ❖ O.b.v. voorgaande stappen stellen we een **Analyse-kader** op, waarmee we de participatieprocessen gaan bezien .
- ❖ Sessie met **BMT*** rond:
 - Terugkoppeling documentanalyse.
 - Nadere aanvulling van succes en faalfactoren m.b.t. inwonersparticipatie
 - Toelichting analysekader

Okt 2023

FASE IV Observatie & tussenrapportage

- ❖ We volgen in de periode van anderhalf jaar drie – vier opeenvolgende participatietrajecten.
- ❖ We hebben per traject een aftrap gesprek met de ambtenaar waarin we
 - Helder krijgen wat het traject behelst
 - Wat ermee wordt beoogd.
 - Welke interacties er gepland zijn.
- ❖ Met het BMT proberen we zoveel mogelijk interactiemomenten te bezoeken.
- ❖ We brengen per participatietraject verslag uit en delen de aandachtspunten met de ambtelijke organisatie, het college en de raad.

Nov 2023 – mrt 2025

FASE V Eindrapportage en behandelingsprocedure

- ❖ De RK stelt een overkoepelende rapportage op, op basis van de bevindingen uit de hiervoor genoemde fases en informatiebronnen.
- ❖ Het college van B&W ontvangt de conceptrapportage met het verzoek om een feitencheck te doen alsook een bestuurlijke reactie te geven.
- ❖ Het definitieve rapport wordt ter behandeling aangeboden aan de gemeenteraad.

feb 2025 – mrt 2025

* **Analysekader:** Succes- en faalfactoren worden uitgewerkt in een Analysekader met daarin criteria voor een oordeel over de interacties tussen gemeente en samenleving.

* **BMT:** Nadere toelichting over het BMT vindt u op voorgaande slides